

Odkrycie elektryczności przyczyniło się w XVIII wieku do skoku cywilizacyjnego państw europejskich. Zanim to jednak nastąpiło, elektryczność była ujarzmiana i poznawana w gabinetach naukowców skoncentrowanych wokół dziedziny nazywanej wówczas filozofią eksperymentalną. Praktyki naukowe tamtych czasów uwzględniały doświadczenia z użyciem roślin, zwierząt i ciał ludzkich. Elektryczność w wielu koncepcjach, na przykład francuskiego badacza Jean-Anotine'a Nolleta, stała się uniwersalną siłą organizującą funkcjonowanie wszechświata – począwszy od minerałów a na planetach skończywszy. Sposób organizacji ówczesnej wiedzy, na przykład w formie wielkiego łańcucha bytu (*scala naturae*), wpływał na sposób przedstawiania elektryczności. W ścisłej hierarchii bytów nastąpiło pęknięcie – odkryta i oswojona elektryczność przenikała wszystkie byty i stany społeczne. Samo zjawisko przełożyło się więc nie tylko na proces modernizacyjny, ale stało się poręczną metaforą dla opisywania wydarzeń burzliwego etapu historii końca XVIII i początku XIX wieku.

Ze względu na nowe formy podawcze nauki – rozpowszechnienie się prasy i książek, ugruntowanie instytucji naukowych, pokazy publiczne – wiedza wytwarzana w gabinetach naukowych szybko przedostawała się do popularnego obiegu. Nowe zjawisko znalazło wiele wykładni, z których najpopularniejsze było uznawanie elektryczności za siłę życiową, a terapie z jej użyciem za antidotum na wszelkie schorzenia. Wiedza instytucjonalna zaczęła zderzać się z tą popularną – czego doskonałym przykładem były spory między zwolennikami magnetyzmu zwierzęcego a naukowcami Akademii Francuskiej. Podobne spory toczyły się w Wilnie, a głównym organem walki z mesmeryzmem było Towarzystwo Szubrawców. W tym samym okresie w Wilnie studiował Adam Mickiewicz. Wpływ ówczesnego stanu wiedzy o elektryczności na jego pisma pozwala się odkryć w postaci metafor, za pomocą których poeta kształtuje swoje wypowiedzi. W tym wczesnym okresie twórczości uczestniczył w życiu Towarzystwa Promienistych Tomasza Zana, ale wyobrażenie o elektryczności stało się także załączkiem koncepcji, przedstawianych w listach i pierwszych próbach filozoficznych po roku 1830.

Problem ten daje się więc ująć jako wpływ praktyk naukowych, stojących za produkcją wiedzy, na popularne wyobrażenia o elektryczności oraz na mesjanistów polskich. Celem projektu jest kompleksowe przebadanie literatury fachowej z zakresu fizyki z lat 1750-1830 w celu rekonstrukcji praktyk naukowych związanych z elektrycznością. Umożliwi to prześledzenie procesu cyrkulacji wiedzy między praktyką instytucjonalną a popularnonaukową. Przebadana zostanie prasa z lat 1815-1850 w celu ustalania za pomocą jakich metafor kształtował się dyskurs o elektryczności. Da to podstawy do odbudowania kontekstu recepcji zjawiska elektryczności i pozwoli na analizę metaforyki używanej w pismach nie tylko Adama Mickiewicza, ale także innych polskich mesjanistów tworzących w latach 1800-1850. Badania te przełożą się na problematyzowanie roli praktyk naukowych w koncepcjach filozoficznych pierwszej połowy XIX wieku.